

Pure Kafka

Misschien is er nog één ding erger voor een schrijver dan na zijn dood niet meer gelezen worden: gereduceerd worden tot een vaag bijvoeglijk naamwoord. Dat Kafkaiaanse lot viel Franz Kafka te beurt.

Uit mededogen met de Praagse schrijver eert regisseur Bart Danckaert, die recent voor Bronks 'Ajar' maakte, nu samen met Tania Van der Sanden, Joris Van den Brande, Jo Jochems, Dominique Van Malder en Marjan De Schutter Kafka's oeuvre in een theatervoorstelling.

Danckaert: "Het zal je maar overkomen. Je bent een zoekende schrijver, je gaat ervan uit dat je werk niet bewaard zal blijven, maar op basis van dat werk dat dan toch bewaard wordt, groeit je naam uit tot een bijvoeglijk naamwoord dat slechts van ver te maken heeft met hetgeen waar je altijd mee bezig bent geweest. Een schrijver verdient wel zoveel respect dat je leest wat hij heeft geschreven in plaats van zijn woorden licht te gebruiken. 'De Kafka's' is in die zin ook een soort leesbevorderingsproject.

Wanneer maakte u zelf kennis met het werk van Kafka?

Danckaert: Toen ik zestien, zeventien jaar was en in de bibliotheek boeken voor volwassenen wilde beginnen lezen. Op één of andere manier heeft Kafka een bepaald rock en roll-gehalte en gaat er van hem een sérieus uit waar je op die leeftijd naar op zoek bent. Zijn naam en zijn uiterlijk hebben daar zeker mee te maken, maar je merk ook al snel dat zijn werk ergens over gaat, ook al begrijp je het niet helemaal.

Maar hoe breng je Kafka naar de scène?

Danckaert: Doorslaggevend in mijn beslissing om iets met Kafka te doen in het theater, was wel de oprichting van Kafka.be door onze staatssecretaris van administratieve vereenvoudiging Vincent Van Quickenborne. Dat vond ik toch wel een stapje te ver gaan qua recuperatie (lacht), ook al zal de mens het zelf ook wel als een soort grap hebben bedoeld. Natuurlijk moesten we wel enige schroom overwinnen, want er zijn al bibliotheken vol geschreven over wat Kafka is en niet is. Het is spannend om daar als kleine theatermens nog iets aan te willen toevoegen, maar de goesting was gewoon te groot om te kijken wat je met Kafka's taal kan doen. Eén van onze analyses is dat het werk van Kafka, los van de cliché's over de staatsmachinerie die het individu vermaalt, ook erg menselijk is. We vertrekken zijn personages, die met zeer veel mededogen zijn geportretteerd door Kafka, die een goede waarnemer was. We hebben zelf personages verzonnen, en hen fragmenten in de mond gelegd uit verschillende van Kafka's teksten en romans. Wat ze met elkaar gemeen hebben is dat ze zich vastrijden in een uitzichtloze situatie, maar daar eigenlijk niets aan doen. Dat vond ik wel een actueel gegeven.

De personages treffen elkaar in het Instituut voor Verzekering van Arbeidsongevallen, afdeling Administratieve fouten.

Danckaert: De vraag is of er sprake is van een echte ontmoeting. Iedereen blijft alleen, maar schuurt tegen elkaar aan, en soms is er de illusie van het samenzijn. In die zin is de voorstelling niet een erg vrolijk, maar in de kleinmenselijkheid zit genoeg humor en slapstick die we ook naar voren proberen te halen. Kafka is geestiger dan hij op het eerste zicht lijkt. De archivaris van het Instituut besluit om Kafka in de nacht van zijn geboortedag weer tot leven te roepen: een project dat tot mislukken gedoemd is, maar op één of andere manier toch ook een beetje lukt. Ik geloof dat het samenkomen van mensen op een plek toch tot iets kan leiden. Of het nu in de verbeelding of de werkelijkheid is. In het beste geval is dat iets magisch dat het verboden woord 'Kafkaiaans' al wat meer waard is, en dat ook aansluit bij de realiteit van het theater.